

„КОСАЧИ” - ЕЛИН ПЕЛИН

(анализ)

Пресъздавайки разнообразието на селския живот, Елин Пелин открива сюжети, които отварят по-задълбочен психологически поглед за селската душа. Неговият селянин е герой в пълния смисъл на думата - личност, която изживява пълноценно различни-те вълнения, човек с богата и сложна душевност. Такива са и героите от разказа „Косачи” - в една, на пръв поглед, идилична сцена, писателят създава въздействаща картина на трепетите и тревогите, вълнуващи героите. Разказът носи социален оттенък - от повествованието става ясно, че героите са бедняци, че „пустата печалба” ги е прогонила от родния край и тласнала в далечното. Социалният пласт не остава определящ - диктат в творбата упражнява мотивът за измислицата, приказното в живота на човека.

Самото начало на произведението - великолепна картина на лятната нощ, класически образец на пейзажистика - отваря внушението към подтекстови дълбини. Нощта е заредена с тайнствена атмосфера, епитетът „тайнствен” многократно съпътства описанието на обстановката. Скрита еротика навлиза чрез образите наоколо - „Земята отвори страстните си гърди и замря в наслада”. Женственото еротично начало се подчертава от разказа на Благолажа за красавицата принцеса със златна коса. Поривът на Лазо с изразеното желание да се докосне до подобна жена подсказва стремежът на човека към преживяване на мечтата и вътрешен порив на чудесното дори когато може да струва живота. Този кратък момент на предизвикателство и поемане на риска отключва нова посока в творбата. Замисляйки се за своята съпруга, героят я вижда много обикновено (*„Друго е моята Пенка”*), осъзнава познатата семейна близост, като неромантична. Необходими са заядливите подмятания на другите косачи, за да осъзнае младият, наскоро венчан мъж, че изкушението и изневяратата дебнат и в неговия живот. Посоката на разказа обаче е различна - слушайки песента за Стояница, мислейки за близкото минало, свое и на жена си, Лазо тревожно осъзнава, че времето на най-хубавите човешки изживявания на първите брачни трепети отминава, а той не може да му се насити. Героят премисля доброто и изпитанията в своя живот, че красотата и любовта за кратко радват дните ни и всеки трябва да ги изживее всеотдайно без резерви.

Редом с линията на личното преживяване, текстът актуализира и темата за живота и смъртта. В пейзажа на разказа от самото начало се мярка мъртвото-изпълнените с удавници води на Марица. За смъртта говори и сюжета на разказваната приказка. Сякаш преминава невидим пласт, който напомня за кратките броени мигове на съществуването, за дебнещата смърт, и кара героите да се замислят за пълноценното преживяване на броените мигове щастие. Част от умението да живее е и смелостта да поемеш риска, да се предприеме решителната стъпка. В „Косачи” Е.П. задава емблематичен за творчеството си образ. Етимологията на името води към израз „блага лъжа” синоним на измислица, но приятна. Разказвачът на приказки е изразител на дълбок пласт в селската душевност-творческия потенциал, умението да се освобождава от грижата и баналното, потъвайки в невероятния свят на приказката и мечтата. В приказките тържествува жаждата по красота и справедливост на обикновения човек. В очерталият се спор между

Благолажа и Лазо се сблъскат две гледни точки. На Лазо, който иска да чуе истината и на Благолажа, който чудесно прозира в реалността и мъдро осъзнава, че бягството в измислените светове на фантазията спасяват човешката душа от сивотата и грубостта, помага на човека да се почувства добър, красив, силен „да разбере“ истинската си същност. Приказката както свирнята, танца, песента са духовен отдушник, тази възможност за бягство от подтискащата реалност, която спасява човешкото.

„Косачите“ стоят редом с „мечтателите“ и фантазьорите и с хората, които умеят да се откъснат за миг от реалността и да потънат в магията на измислицата. Подобни герои разширяват диапазона на характерите, внасят богатство на преживяването, дълбочина и сложност на човешкото.